

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL
ANY V; NÚM. XCIV, AGOST XVI, MCMXIX

Número solt, 40 cèntims



SUMARI

L'administració de l'anarquia, per R. RUCABADO.—Sobre algunes conseqüències dels sindicats y les vagues, per NARCÍS COROMINAS.—Moralitats i pretextos, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—Lírica anglesa contemporània, «Estances», per W. WILSON GIBSON, M. F., trad.—Els grans psicòlegs de la França contemporània, per J. F. i M.—La cinquena setmana municipal, per MARC FERRER.—Els llibres, per J. LL.—Les arts plàstiques, per J. F. R.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

L'hora apostòlica, per R. RUCABADO.—Premsa moderna, per L. R.—Catalunya i el problema agrari, per AUGUST MATONS. — Joventut de post-guerra, per J. M. LÓPEZ-PICÓ. — Els predecessors del mètode oral, per P. BARNILS.—Diàlegs crítics: VI, per J. FARRAN I MAYORAL.—Aportacions: Del llibre *Minerve et Vulcain*, de René Lote.—Lletres: Les gràcies de l'Empordà, per PERE COROMINAS.—Les arts plàstiques, per J. F. R.—Les Revistes.

PUBLICACIONES DE "LA REVISTA"

Administració: Corts Catalanes, 613 baixos, Barcelona

LLIBRES APAREGUTS:

RAMÓN RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat

CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i elegies
JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents

ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme

JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura

M. MORERA I GALICIA
Venus i Adonis

JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme

ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell

MIQUEL FERRÀ
Cançó d'ahir

LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana. Perspectiva general

ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel

J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i Pretextos

J. FARRAN I MAYORAL
La renovació del Teatre

E. DURAN REYNALS
Quatre Històries

JOSEP M. DE SEGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre

FERRAN SOLDEVILA
Exili

E. PRAT DE LA RIBA
Per la llengua catalana

CARLES RIBA
Càntic dels Càntics i Llibre de Rut

MARIA A. SALVÀ
Les Geòrgiques Cristianes

de Francis Jammes
JOSEP LLEONART

Poesies

de Richard Dehmel

JOSEP CARNER

Les planetes del Verdum

ALEXANDRE PLANA

Contrabaedeker

JOSEP M. TALLADA

Les doctrines de P. J. Proudhon

GUERAU DE LIOST

La ciutat d'Ivori

JOAN ALCOVER

Poemes bíblics

FREDERIC CLASCAR

Estudi sobre la filosofia a Catalunya en el segle XVIII

JOSEP ARAGAY

Itàlia

MERCE VILA

Les Hores

M. FORTESA

L'estela

CARLES RIBA

Primer llibre d'estances

MARIA MANENT

Sonets i Odes de John Keats

NARCIS VERDAGUER I CALLÍS

La primera victòria del catalanisme

J. M. LÓPEZ-PICÓ

Dietari espiritual

J. BOFILL I MATAS

Les joventuts catalanes

CARLES RIBA

Primer llibre d'Estances

Publicacions de LA REVISTA

Vol. 28

Preu: 3 Pessetes

NARCIS VERDAGUER I CALLÍS

LA PRIMERA VICTORIA : DEL CATALANISME :

(Col·lecció d'estudis polítics de LA REVISTA)

Vol. II

Preu: 2 Pessetes.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V — NÚM. XCIV — AGOST XVI — 1919

L'administració de l'anarquia

Aquesta incivilíssima guerra de guerrilles en que està derivant—fruit ben natural—el sistema dels atemptats, renova al nostre temps i a Barcelona les llegendes paoroses de les Guilleries, les Esquadres del XIX, els Serrallongues i Rocaguinardes del XVII, amb tota la seva corrua de misteris i amb el singular apassionament popular per unes banderies de la mena de les que encara es perpetuen en el folk-lore d'alguns llocs on els infants juguen pels carrers a *lladres i carlins*.

Ressona això en unes regions obscures del sentiment. Es pensa en la licitud del fer-se la justícia per la pròpia mà, mot grat sempre a les multituds conreades pel melodrama i la pel·lícula. Es pensa en una certa beneficència de la mena de la que inspirava la simpatia pels saltejadors meridionals, pels «Diego Corrientes,—bandido de Andalucía—que a los ricos les robaba—y a los pobres socorria.»

Molt, molt més dolorós que la sang vessada es el sentimentalisme que es congria amb tot això, i al capdavall el desempar i oblit final de les causes nobles i justes que hi havia de pel mig, i que corren perill de dissipar-se, quan l'actuació i les passions deriven cap al cru anecdòtisme folletinesc. Mentre l'atac—o el que alguns creuen atac—a la societat burgesa pren semblants formes—formes de delictes comú,—els burgesos, encara que se'n dolguin, estan tranquils, en el fons, perquè la violència esmerçada així no porta aires de pendre formes de renovació jurídica.

Hi ha, independent del sentit social o polític, un cert gust subterrani per la intriga sagnant; d'aquí l'èxit enorme del romanticisme cinematogràfic, precedit de l'èxit de la

novel·la política: però que abans dels recents esmerços literaris havia tingut un èxit viscut a les èpoques que omplen la història amb cicles d'assassinats esdevingut cèlebres. D'una manera particular es remarquen fets així en el medi obrer, en èpoques anteriors a tota organització sindical. Rivalitats entre els obrers associats en «companyonatge» d'oficis de finalitat distinta als sindicats d'avui, havien engendrat odis sagnants i llargament mortífers, a França, abans de mig segle passat, segons curiosament documenta «Le livre de l'ouvrier», obra escrita per A. Egron, i publicada a París l'any 1844.

Per altra banda, caldria a tothom remarcar bé que a mesura que va afuant-se la violència va guanyant l'extensió de l'escomesa general, però afeblint-se notòriament la intensitat ideològica. La passió de l'*acció directa* duu a augmentar cada dia més el nombre dels enemics, però duu també a una nuditat completa de teoria. En el camp de l'*acció directa* sempre s'imposaran, sempre tindran l'hegemonia els fanàtics de l'*acció pura*, els anarquistes.

En un manifest societari sortit aquí fa cosa de mig any es renegava de la democràcia, de la república, del socialisme, tot ço que, deia, es burgesia. A mesura que hom multiplicà el front enemic, hom s'acosta a considerar enemiga la societat entera, la íntegra humanitat. I tornem al tipus del *sant* d'aquest misticisme. Al qui rebutja, per burgesa, tota organització, tota disciplina, tota *cràcia* i tota *arquia* (fa poc llegia un article en un periòdic àcrata de per aquí, separant-se, per conservadors, de Lenine i Trotski i advocant pel veritable comunisme, el de les

comunes anarquistes lliures de Samara i altres poblacions russes. Efectivament, l'anarquisme rus, que alçava bandera negra, considera reaccionari el bolxeviquisme estatista de la senyera roja.) Tornem an allò de confiar l'acció renovadora a la catàstrofe *isolada*, produïda pels *isolats*, pels *purs*, pels de l'època barcelonina del Liceu i del carrer de Canvis.

Mentre el nostre poble no mudi de sang, és de témer que el portar en notes altes els plets obrers entregui sempre als anarquistes les societats de resistència, i que després d'un ràpit *crescendo* d'exigència, d'una violenta erecció terrorista, es caigui en un aplanament gairebé fisiològic, perquè tota la baluerna societària descansa en l'axe únic i fictici de la browning, que tard o d'hora duu als apoteosis d'ara, de molt dolorós recordar, però de nul·la transcendència quant a l'eficàcia renovadora. Les «passes» terroristes no són noves: cal mirar sols la història del moviment obrer a Espanya al segle XIX. I la mentalitat conservadora i inhibicionista de la major part dels burgesos en surt enormement refor-

çada, tant com descoratjada i abatuda la dels qui esperen la puja i millora dels estaments populars, ara educats sols en la rotació del paroxisme i del desengany.

I l'anarquisme no és més que una bullida de sangs sense contrapès mental. ¿Per què aquesta sang nostra, que tan depresssa bull, no troba a dins mateix nostre una turbina?

Quelcom a fer rodar, quelcom que estalviï la inútil, pintoresca cataracta. La contenció de la bullida verbal, que en tants s'esbrava en la fumera i escuma blasfematòria, en els nostres poetes lia licúa mateixa sang, el mateix verb, la mateixa energia, destil·lant l'aigua claríssima de la lírica catalana, que de segur no té avui superior, quant a qualitat poètica, en el món.

Cal fer rodar, cal explotar l'energia viva del nostre poble; cal trobar la manera d'aprofitar, de fer rendir, d'administrar el nostre anarquisme biològic. Que tal volta el nacionalisme és, en el fons del fons de la raça, una anarquia ben administrada.

R. RUCABADO

Sobre algunes conseqüències dels sindicats i les vagues

Avui que part de les organitzacions obreres lluiten per reivindicacions polítiques àdhuc les econòmiques, hom les combat amb el pretext que «s'han desbordat de la seva esfera d'acció pròpia». I al·l'ensemposa el patró el crit al cel, esgarrifat que l'obrer pretengui encara guanyar més, quan ja va al teatre i fins pren cafè (!) I altrament, ni s'han desbordat de la seva esfera d'acció pròpia, ni el jornal que guanya l'obrer organitzat és exagerat, sinó el natural, el que correspon a l'estat general del mercat; no l'imposat per certes circumstàncies accidentals i pertorbadores, com per exemple el no haver menjat, el no tenir treball o el viure al marge de les organitzacions obreres.

Certament, així com el Socialisme parla d'una Economia Política burgesa, a la qual oposa la seva (per tots respectada, quan menys en l'esfera del pensament), podria també en l'ordre polític oposar a la Filosofia del Dret actual—que podríem anomenar Filosofia del Dret burgès—que no és en el fons sinó una reproducció de l'Estat jurídic tramès per la Història, una nova Filosofia del Dret en la qual els drets innats deixessin d'estar

construïts des del punt de vista de les classes que poseeixen, i en la qual aquests drets tinguessin contingut econòmic, desapareixent la contradicció entre drets polítics abstractes i econòmics concrets, entre la capacitat abstracta per adquirir els drets patrimonials i el dret concret al goig de la natura exterior, sota els plecs de la qual contradicció s'amaga, segons Menger tota la qüestió social.

Si en l'ordre econòmic el Sindicat obrer és necessari a l'objecte de treure a l'assalariat de la situació d'inferioritat forçosa en què es troba isolat, en la qual no pot defensar el seu salari ni tan sols discutir-lo, «es tracta de pendre'l o deixar-lo», no ho és menys en l'ordre polític, en el qual la inferioritat és la mateixa per estar solament al servei d'una classe la llei i la força material.

* * *

«Es tracta de pendre'l o deixar-lo.» Perquè: el capitalista pot esperar, mentre que l'obrer no. Aquest està sempre en la situació del que ha de vendre la seva mercaderia—mà d'obra—per a poder menjar. El contractista pot passar

sense l'obrer quan aquest està isolat; en canvi l'obrer no pot amb tanta facilitat passar sense el patró. Un altre obrer costa poc de trobar, fins si és necessari es fa venir de l'estranger; i en darrer terme pot en qualques casos ésser substituït per una màquina, però no tan fàcilment es troba un altre patró, ni es fa venir a voluntat de l'Extranger, ni s'ha donat encara—diu Gide—amb el secret de substituir-lo per una màquina. Demés, el contractista està més al corrent de la situació del mercat; veu de més alt i per tant més lluny, i sobretot li és molt més fàcil entendre's amb els de la seva classe.

Però, i quan els obrers estiguin tots associats? Llavors el sindicat donarà mitjans a l'obrer per a negar-se a treballar en males condicions, sostenint-lo, mentre sigui menester, amb les cotitzacions dels socis. Les capitulacions per fam ja no seran possibles. Demés, l'associació els proporcionarà directors experts, tan entesos al menys com els mateixos patrons, ultra el solidaritzar als de cada indústria de manera que el patró ja no pugui tractar amb cadascun d'ells, sinó amb tots. I el pseudo-contracte de salari individual quedarà substituït per un veritable contracte col·lectiu.

Quan això sigui, comencem ara a entreveure-ho, la igualtat de situació de l'obrer i el patró estarà restablerta fins a cert punt. Per això el sindicat és no res menys que una institució necessària, perquè posa l'obrer en situació de contracte, restablint l'equilibri entre dues classes.

* * *

Però, i la vaga? No és una arma massa terrible, capaç de tornar a trencar l'equilibri, aquesta vegada en favor de l'obrer? En definitiva, no és perjudicial pel mateix obrer?

Per de prompte, la vaga no és la fi única i exclusiva del sindicat. A la vaga hi apel·larà el sindicat solament en darrer terme, fracassats els altres mitjans al seu alcanç.

Demés, per a declarar il·lícita la coalició entre obrers, hauria també de declarar-s'hi entre patrons. Però així com la primera prohibició podria fer-se efectiva, ¿com aconseguir-ho amb la segona? Ja Adam Smith feia observar que entre els patrons existeix sempre un estat de coalició tàcita, tant més fàcil quan menys nombrosos són.

Formen legió els que creuen que les vagues no poden exercir una acció eficaç per a l'elevació dels salaris, i sostenen que en tot cas l'augment aconseguit es compensa amb el que es deixa de guanyar durant la vaga. Res més lluny de la veritat. Estatísticament s'ha

demonstrat el contrari tant als Estats Units com a França i Itàlia per mitjà dels seus Negociats del Treball. Ultra que en la puja dels salaris obra més la temor, sempre imminent, de la vaga, que la vaga en si mateixa.

Altre fet que es vol oposar a l'eficàcia de les vagues, és el que la puja dels salaris ha estat quan menys igual, si no superior, en les indústries en que mai hi ha vagues, i en les quals tampoc existeixen sindicats organitzats; per exemple en els obrers agrícoles i els dedicats als serveis domèstics. Però aquests obrers no han fet res més que beneficiar-se indirectament de la puja dels salaris de les demés indústries en que els obrers estan organitzats, puix que si els seus salaris han augmentat ha sigut perquè els braços dedicats a aquestes indústries les han abandonades en busca de salaris més crescuts. Amb el qual tenim que a les bones conseqüències de les vagues devem afegir-n'hi una altra, i és la que així com abans la massa de treballadors miserables i desorganitzats era la que pesava sobre el mercat, avui succeix tot al contrari, essent els obrers intel·ligents i organitzats els que regulen el mercat del treball.

Però l'augment dels salaris, s'argüeix, ocasiona un augment correlatiu en els preus dels productes, i, per tant, els consumidors són els que paguen les conseqüències de les vagues. I fins a cert punt és cert (1). Realment, precisa que l'augment repercuteixi en quelcom, però no sempre repercuteix sobre el consum, car el jornal pot pujar: a) augmentant la productivitat del treball; b) reduint el benefici d'empresari; c) gravant als consumidors. En el primer cas, s'assoleix un progrés en la producció. En el segon una distribució més justa. En el tercer... en el tercer, malgrat l'opinió generalitzada en contrari, la influència de la vaga i del sindicat és també profitosa—quan menys des del punt de vista de tot el que no accepta l'estat de coses actual—car no sempre és cert que l'obrer perdi com a consumidor tot el que guanya com a productor. Ultra que, en darrer terme, l'augment del preu dels productes es traduirà en un consum intensiu dels de més general necessitat, i en la desaparició progressiva de les indústries de luxe, de cap necessitat social,

(1) Per a refutar aquesta opinió, la Confederació General del Treball de França publicà en 1910 unes xifres curioses que comparen la puja del preu del pa, de la carn, del vi i del sucre, amb els salaris dels obrers forners, carnisers, vinyaters i sucres. Mentre la puja dels preus d'aquesta quatre gèneres, de 1900 a 1910, havia variat en 40 per cent, els salaris d'aquests obrers havien quedat en absolut estacionaris.

els braços destinats a les quals es desplaçaran envers les indústries productores d'articles de general necessitat, demandats per les necessitats d'una producció creixent, conseqüència del major consum. Preciós joc, mantenidor de l'equilibri entre els factors econòmics, a través les grans transformacions socials!

En definitiva, la capacitat econòmica dels obrers serà la que augmentarà, ço que equival a una millora del seu nivell de vida, i la classe mitja servirà la que se'n ressentirà—fins a confondre's amb la classe obrera,—la qual cosa serà un altre bé, car tal vegada és possible que de l'existència d'aquest factor en depengui la solució del problema social.

I sobre la mateixa classe rica influirà aquesta alça en el preu mig de les coses, per equivaler a una disminució igual en el valor de la moneda, depreciació de la qual els obrers en sortiran beneficiats o indiferents, segons que la puja dels salaris sigui més crescuda que l'augment del preu mig dels articles o segueixi

la mateixa proporció. Pel que podem concloure en termes generals, que tot augment de salari que repercuteixi en els consumidors tendeix a una anivellació en les fortunes.

I no per ésser cruent es cregui menys veritat el que antecedeix. No veiem ja, avui mateix, que les classes mitja i obrera no és diferenciada sinó perquè la primera vesteix amb més luxe, i la segona menja millor?

I al que malgrat tot cregui encara utòpica la transformació, faci's el càrrec que tot just besllumenem nous mons insospitats, i pensi amb la frase de Lenine: «La intel·ligència dels homes d'avui, no està encara prou ben organitzada per a capir certes coses.» I si li repugna acceptar-la com a veritat pel sol fet d'haver-la pronunciada Lenine, pensi que és tan difícil dir una cosa nova, que ja el 1793 havia dit el mateix William Godwin.

NARCÍS COROMINAS

Juliol de 1919.

Moralitats i pretextos

Post-guerra, encara:

Veiem una pel·lícula en la qual l'acte de la signatura de la pau és reproduït.

La premsa dels moviments cinematogràfics ens sembla característica d'aquests moments.

I els vestits i els gestos dels homes, com en les contractacions de Borsa, emportat tothom per la febre del màxim guany i per la indiferència amb què, agrupats, els uns estan al costat dels altres.

El públic aplaudeix. Pensem: Com fariem riure si ara parléssim de la veritat i de la justícia!

En el repòs de la nostra cambra cerquem el gust humà de dos llibres de post-guerra suara publicats. *Heures*, Poesies de P. J. Jouve i *Liluli*, farsa tràgico-satírica de Romain Rolland.

Llegim àvidament.

El poeta, a la fi, esberla el cant amb un sanglot i diu: *Una fecunditat de joia ens és donada sota el sol.*

Romain Rolland salva la Il·lusió i el Putxinel·li fins al darrer moment de la punyent hecatombe grotesca.

Putxinel·li diu: *No em tenen pas, el riure és salvat.*

Dins la nostra cambra, sols, amb el record de la pel·lícula i el record de les nostres lectures, pensem:

Veus aquí la premsa. Veus aquí la fam de joia. Veus aquí la pau del record. Veus aquí la necessitat de l'oblit.

Possessió immediata. Domini. Riulla. No serà això, que tots cerquem Déu i no gosem confessar la nostra cerquera?

* * *

Hem commemorat la glòria dels altres Molt bé. I si ara comencem de pensar en la nostra feina?

* * *

Si tornés a estudiar Retòrica i em demanessin un exemple de sublimitat, diria:

La joia tímida del savi, quan li cal dir davant dels deixebles una cosa vulgar i sabuda de tothom com l'ordre dels factors no altera el producte.

* * *

Sabem d'alguns que porten l'ànima com aquell bon home que porta els calçotets lligats

damunt dels mitjots amb les vetes penjant
arran del turmell.

* * *

Havem acreditat la dita que un bell morir
tota una vida honora.

I si ara comencéssim d'acreditar que un
viure honest tota una mort honora?

* * *

Resant el *Jo pecador*, tremolo sempre de
por quan dic: *He deixat de ben obrar*.

I aquesta por meva és més esglaiadora que
la dels pecats fets.

* * *

El nucli d'estudiants treballa. Té la seva
residència amb biblioteca, amb laboratori,
amb confortable i honest esbarjo de jardí i
sala de converses.

I veus aquí que un dia un rei visita els estu-
diants, intenta alternar ambells, vol fer estona
llarga voltat d'aquella jovenalla. Però se li
coneix en l'esguard i en el gest que es despa-
cienta. Si gosés preguntaria: Però els estu-
diants de veres, on són?

El rei es pensa que els estudiants *de veres*,
són els que fan festa quan ell visita la Univer-
sitat, i criden: Visca! i no saben res de biblio-
teques, de laboratoris i de confortables i
honestos jardins.

* * *

Deia el poeta:

De nua que és brilla l'estrella.

Aplaudim aquesta fina poetització de la
sinceritat.

Mentre algun faceciós no s'empesqui el
maquillatge de les constel·lacions...

* * *

Si cal ésser Déu per a perdonar i cal ésser
home per a oblidar, qui pot haver dit: —Jo
no oblido res i pago tot el que em fan?

Respon l'ocell:

—Un vanitós.

* * *

Tots hem conegut l'home de gran preparació
al qual el massa pes informatiu ha fet declinar
sense que ens oferís la suprema virilitat de
la maduresa.

Es possible que aquest sigui l'home d'un
pais que es veu més de lluny.

Preferiria, però, l'home vist de aprop que
cada dia es completa i s'acompleix. Com la
joventut d'aquell Pierre Gilbert de *La forêt
des cippes*, la mort del qual més que una
crítica sembla una nova iniciativa.

* * *

Tornant llegir el *Jean Barcis* de Roger
Martin du Gard:

Quin perill el de l'emoció del pensament!
Més que una novel·la passional.

I amb més acció que en el teatre i amb
més prenedora voluptat que la música.

Caldría potser un advertiment intel·lectual
com aquest:

—Tingueu cura. Pensat de fresc!

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

Lírica anglesa contemporània

W. WILSON GIBSON

*Aspre de forma tant com resolt d'expressió. Dins la bona escola realista anglesa. Si ens sobta la
rudesia formal del seu art, ens venç la franca descongestió de la seva sinceritat. Nat l'any 1878.*

ESTANCES

I

Al caire del cingle, molla de rósada, una mota floreixent
Brilla com ametistes sobre el mar,
Un mar de safir guarnit incessantment

Per petites ratlles d'escuma, i flancs que s'apiloten,
Roden i desapareixen en indecises i enlluernadores curses,
Confusament davant els meus ulls somniadors,
Que contemplen la neu i el safir enfonsar-se i reaparèixer,
Endormiscats per l'entreteixir del blau i el blanc.

No obstant, en ma dividida ment veig a l'ensem,
Dins unes golfes, en una casa alta,
Com emparrada i escarpada, que obstrueix el cel,
L'una fent mitja i l'altra una vora,
Dues dones, pacients, sense queixar-se,
Parlant de tot el que la vida els ha fet.

II

Els embrollats corredors de ma ment
Entre innombrables estances fredes i fosques
En inacabables laberintes de confusió serpentegen;
I sols de tant en tant apareix el raig de vida,
Que tocant el ressort misteriós d'alguna porta amagada,
Amb encís, obre d'una revolada alguna desconeguda
Extensa regió de llum, on viuen solses,
La bellesa o la desolació mai descobertes encara.

Pogués almenys aquest raig brillar en totes les estances
Una vegada i per sempre, fins que ma ment consumís
Una estança resplendent de llum sempre pura!
Però sols rares vegades, obrint-se fora d'horà,
Dues portes veïnes s'esbataren de sobte i mostren
Bellesa i desolació juntas en la nit.

M. F., trad.

Els grans psicòlegs de la França contemporània

I

Entre els cursos d'Alts Estudis i d'Intercanvi anunciats aquest any, n'hi han hagut que no s'han celebrat com els de Leonardo Coimbra i M. Jacques Hadamard. El de M. Leon de Paew sobre la *Reeducació professional dels soldats mutilats*, ple d'observacions d'interès pràctic, ha desil·lusionat quelcom els qui per damunt del fet brut amen veure establir la generalitat feconda de la teoria. Del que ha donat el senyor Moneva i Puyol sobre Francesc Manuel de Melo, ja en parlarà probablement LA REVISTA. D'altres com el de Mossen Antoni Griera i el de l'Eugeni d'Ors basats en treballs de publicació pròxima, aquesta donarà ocasió de parlar-ne detingudament.

Ara voldríem donar un esquema del curs memorable que ha donat l'il·lustre professor belga M. Georges Dwelshauvers sobre els *Grans psicòlegs de la França contemporània*. A més d'un home de pensament, posseïdor d'una ciència vasta i segura, és M. Dwelshauvers un literat distingidíssim. Fou en sa primera joventut un dels introductors a França d'Ibsen i Nietzsche, i ha vist representar a l'Odeon de París una traducció seva de l'*Ifigènia* de Goethe. Les seves obres filosòfiques són de temps ben conegudes i estimades entre nosaltres.

El curs sobre els grans psicòlegs ha deixat una impressió inoblidable entre els qui hem tingut el goig d'assistir-hi; i a la seva lliçó feconda, ha unit l'exemple d'una envejable

serietat professional, acompanyada de belles dots d'exposició vivaç, clara i senzilla.

Dels apunts gairebé taquigràfics que vam pendre d'aquest curs, extreiem per a LA REVISTA una mera sinopsi de noms i d'idees que que no deixarà de tenir utilitat per a mants llegidors. Ens en restarà el remordiment de les supressions i les reduccions que hem hagut de fer; d'haver tornat sequetat esquemàtica una exposició tant completa i tant viva.

MAINE DE BIRAN (*Els ideòlegs, els vitalistes: Cabanis, Ampère*).

Amb Maine de Biran (1766-1824) apareix quelcom de nou en la història de la psicologia: la manera com la entenem avui: recerca de totes les tendències mentals actives conscients i inconscients.

Maine de Biran no es dedicà a la psicologia per deures de professional. El preciós *Diari íntim* (publicat per Ernest Naville, *Maine de Biran, sa vie et ses pensées*, 1857) prou ens mostra com la recerca psicològica era en ell necessitat vital. D'una emotivitat extraordinària, sotsmesa a totes les influències exteriors de persones, coses i esdeveniments; d'una sensibilitat qui l'emparenta amb l'escola romàntica, sobretot en el fet de la introspecció neguitosa, de l'atenció exagerada a totes les inquietuts interiors, Maine de Biran no deixa per això de lluitar contra el seu temperament tota la seva vida: primerament prengué model en aquesta lluita dels antics estòics; després les influències de la seva educació atea, *segle XVIII*, s'afebleixen i evoluciona cada cop més vers la religió cristiana.

Home de món, conversador amable, trequentador dels salons elegants i cultes, delectant-se en el comerç amb els homes il·lustres del seu temps, satisfet de veure's acceptat i admirat com a cap de la escola eclèctica, prenent part activa en la vida pública durant la Revolució, la Restauració i l'Imperi, ell, malgrat sa vida activíssima, sapigué trobar temps per donar a la meditació i a l'estudi.

Biran fou un jutge molt difícil envers els seus propis treballs, àdhuc els qui li valgueren premis i honors acadèmics (1). De les poques obres qui foren publicades en vida seva, cal esmentar la memòria sobre l'Habitud (1803), els estudis sobre Leibnitz i l'Evangelí de Sant Joan.

(1) El *Mémoire sur la décomposition de la pensée* fou premiada per l'Institut de França en 1805 i li valgué ésser-ne nomenat membre corresponent. Els *Rapports du physique et du Moral de l'homme*, foren premiats a Copenhague en l'any 1810, etc.

Anys després de sa mort, Victor Cousin publicà una incompleta i molt inexacta primera edició de les obres de Biran. Ultra les dificultats que li oferien els manuscrits del gran psicòleg, no tenia Cousin prou temps ni suficients escrúpols per a fer-ne una edició acurada. Més tard, en 1859, E. Naville amb tota cura i consciència, edità les principals obres del gran psicòleg. La seva obra mestra és sens dubte *L'Essai sur les fondements de la psychologie*. Els *Nouveaux essais d'anthropologie* són el primer pas vers un vast projecte de construir una *Antropologia* qui havia de ser una psicologia més extensa i comprensiva.

Influit d'antuvi pel *sensualisme* de Condillac (la sensació, origen de tota la vida mental; la sensació de Condillac era en realitat una abstracció presa com a entitat), Maine de Biran va posar-se de bona hora en contacte amb els *ideòlegs* qui es reunien a Autenil entorn de Cabanis i Destutt de Tracy. Una obra cabdal de la *ideologia* fou els *Rapports du physique et du moral de l'homme*, de Cabanis (1802), on d'una manera interessant encara per a nosaltres, es reuneix gran copia de dades sobre tot el qui influeix la ment al través de l'organisme. Cabanis no té encara gran compte del jo, del subjecte, que ell tendeix a considerar com un complex d'elements orgànics; però és lluny d'acceptar el *sensualisme* de Condillac, qui considera l'individu completament passiu enfront la sensació, i la ment com taula rasa; Cabanis constata una reacció a la sensació, pròpia de l'individu, una *espontaneïtat individual, un sentiment vital* relacionat profundament amb la conservació de la vida.

Aquesta idea ve als *ideòlegs* del vitalisme representat principalment pels dos grans fisiòlegs Bichat (1771-1802) i Barthez (1734-1806); el primer en ses *Recherches sur la vie et la mort* i el segon en sos *Elements de la nature humaine*. Els vitalistes consideren l'ésser viu com una totalitat mantinguda per una finalitat coordinada a la conservació de la vida. El que manté aquesta coordinació, es la *força vital*. Els vitalistes fonamenten aquesta teoria en fets com la cicatrització, la reconstrucció espontània dels teixits lesionats; en els fenòmens de simpatia dels uns orguens amb els altres; en les *sinèrgies* de moviments i de sensibilitat, etc. El vitalisme, lluny d'estingir-se, amb el temps ha fet camí, el retrobem, força canviat però, en l'*élan vital* de la filosofia bergsoniana.

Maine de Biran s'interessa força per les teories dels vitalistes, i a sa casa de Bergerac, d'on fou subprefecte, reunia els metges de la

contrada i s'ocupava amb ells de medicina, d'hipnotisme, de somnambulisme.

A Auteuil es feu Biran amic també d'Ampère, el gran físic i filòsof. Ampère considerava també que l'individu no era merament passiu envers la sensació; ja la sensació era per ell una cosa molt complexa; l'individu la reb amb tot un fons propi d'adquisicions passades; tota sensació es doncs una fusió, una *concreció* (el mot és d'Ampère) de la impressió actual amb totes les passades qui ens permeten interpretar-la i reconèixer-la. Ampère aquí posava un d'aquells exemples qui feien tant atractives les seves lliçons: «Arribo a l'òpera, escolto el que es canta damunt la escena, no entenc ni un mot. Dono un cop d'ull al llibret, i a l'acte sento les paraules cantades i àdhuc distingesc l'accent dels cantants. El llibret de les noves impressions el portem en nosaltres.» En considerar Ampère les sensacions com a complexes, ja tenia noció de les nostres *síntesis mentals*. Ampère anava més enllà quan tractava de les nocions científiques. No basten els fenòmens susdits per a explicar-les. Cal distingir entre descripció i explicació científica. Aquesta es fonamenta en la facultat de copsar relacions, qui produeix les idees racionals, els *noumens* que apliquem a l'experiència, mes que no són en l'experiència. Així doncs, dels ideòlegs pren Biran la idea d'una activitat autònoma de l'esperit. D'Ampère la relació entre aquesta activitat i les nocions racionals universals, sobre les quals es fonamenta la ciència. Una tercera font d'influència troba Biran en sos estudis autodidàctics sobre els filòsofs antics, Descartes sobretot. D'ell estimava el principi de que l'esperit pensant-se aferma a l'ensem la seva raó i la seva existència; es cospa a sí mateix en un acte intuitiu i racional a la vegada. Biran cerca fonament psicològic a aquesta idea, en dóna una interpretació que avui en diríem de *psicologisme*.

Biran doncs, es forma una teoria de l'esperit actiu, de l'autonomia del jo, del subjecte. Tot el que és motor, per a ell es essencial, ens apertany completament. Del jo en tenim una *apercepció immediata* en l'esforç mental. Aquest esforç el sentim com a lliure causalitat; per ell ens sentim nosaltres mateixos com a causa. Oimés, per aquest esforç mental ens copsem a l'ensem nosaltres mateixos i el món exterior: l'esforç és inseparable de la resistència. I aquesta resistència exterior la sentim també com a causa. La causa interior i la causa exterior són per Biran coses actives, vivents.

Malgrat sa interpretació espiritualista, Maine de Biran no considera l'ànima com a substància

(així Descartes); al menys de la substància no en tenim segons ell *apercepció* immediata. Tampoc cal donar de l'esforç mental de Biran una interpretació psicològica. Aquest esforç és purament espiritual, pot produir-se en una perfecta immobilitat del cos. D'aquest esforç qui ens dóna l'*apercepció* immediata del nostre jo, fa derivar després Biran totes les categories racionals, des de la de la causalitat que ja hem vist, i d'existència, a les d'unitat, identitat, etc.

Mes vora l'activitat mental conscient, la inquieta introspecció de Biran descobria una pila d'impressions momentànies, fugitives, sense memòria ni coordinació, de les quals el jo pot pendre coneixença però que poden també passar fora d'ell, de tota consciència, i oposar-se a la nostra llibertat i a la nostra racionalitat. Portant-hi la llum de l'anàlisi, es troba aquestes sensacions formant tot un sistema d'*afeccions simples*, una profunda regió de *sensibilitat obscura*, per sota de la sensació (qui ja és quelcom de complexe i coordinat amb les adquisicions anteriors). Aquesta *sensibilitat obscura* prové d'impressions orgàniques les quals però, ja participen de la vida mental, són condicionades pel conjunt del que som, constitueixen el fons de la nostra personalitat, el nostre temperament; de manera que àdhuc en aquestes emocions elementals, troba Biran una espontaneïtat individual de l'organisme. (Aqui reapareix el vitalisme. D'altra banda l'antic *homo duplex*, la lluita de la llibertat contra les passions.) Era per explicar-se aquesta sensibilitat obscura, que Biran fou el primer en aplicar a la psicologia la patologia mental, el somnambulisme, l'hipnotisme.

Pot dir-se que Biran ha descobert *l'inconscient*? Es curiós recordar aquí que Buffon en tractar de la Natura dels animals, no els considera purs mecanismes com Descartes, però tampoc els atribueix la consciència humana; sinó una sensibilitat formada d'aquestes impressions momentànies, fugitives, sense memòria ni coordinació. Buffon parla de la lluita moral de l'home qui el diferencia dels animals. Així Biran invocava sovint l'exemple dels estoics i s'esforçava en lluitar contra la seva *sensibilitat obscura*. Més tard aplicant a la seva filosofia les categories cristianes, completa bellament el seu sistema en sa teoria de les *tres Vides*. La *Vida Sensible* o *Animal* composta d'aquells estats mentals obscurs, inconscients; damunt d'ella i lluitant-hi la *Vida Humana*, la *Vida voluntària* de l'esforç conscient. Finalment, per damunt d'aquesta, una vida més alta psicològica i moral. *La vida de l'Esperit o de la Gràcia Divina*.

Biran parla sovint de la felicitat, la dolcesa, la harmonia mental que li procuren la oració sincera, el sentiment religiós directe, no influit per dogmes ni sistemes religiosos. Eren segons ell veritables estats de Gràcia que sols una nova intervenció de la Gràcia Divina podia repetir. Biran no admetia res de dogmàtic en aquest sentiment religiós. El revoltava el tradicionalisme d'escriptors com Bonald, i amb aquest havia sostingut manta polèmica. Bonald assegurava a Biran que de tots aquests estats religiosos, l'Església n'hi daria en sos dogmes explicació completa. Biran li responia que quan per sí mateix, sense imposicions de cap mena, arribés a sentir els dogmes, els admetria.

TEODOR JOUFFROY (*l'escola eclèctica, Laromiguière, Royer-Collard, Victor Cousin*).

La famosa escola eclèctica rebé d'antuvi la influència de Maine de Biran. Després, el seu cap més renomnat fou Víctor Cousin, però el seu psicòleg més remarcable Teodor Jouffroy (1796-1842). Neix al Jura, entre muntanyes selvàtiques. Sempre conserva un sentiment molt directe de la natura. Sainte-Beuve diu d'ell «*Jouffroy voit tout de la montagne*». Reb una educació molt religiosa; el sentiment de la natura, el sentiment religiós, formen el fons de la seva ànima romàntica. La fe catòlica és aviat en ell destruïda per la influència dels seus mestres en filosofia i ell ha parlat d'aquesta crisi en pàgines autobiogràfiques emocionants; però el fons religiós no el perd mai. Imaginació vivíssima qui li presenta les idees en forma dramàtica imatjada; sensibilitat molt viva però dolça; no guerrejadora contra les passions com la de Biran; caràcter més esfumat i melancòlic qui el predisposava també a ser bon psicòleg. També en ell com en Biran la psicologia és cosa viva: així es despren de la seva interesantíssima correspondència. Naturalesa malaltissa, *l'esperit li menjà el cos*: Jouffroy mor de tuberculosi.

Molt jove encara, Víctor Cousin l'obira, el fa entrar en l'ensenyament a l'Escola Normal en 1819: la fatiga obliga a Jouffroy a passar dos anys al Jura. En tornar a París troba l'Escola tancada, els eclèctics perseguits per llur oposició al monarquisme; Jouffroy devé amic de M. Dubois director de *Le Globe*, on escriu treballs filosòfics batalladors. Un article sobretot fa sensació; el famós: *Comment les dogmes finissent*. Viu modestament. Com el govern no permet reunions nombroses, Jouffroy continua els cursos a casa seva on reuneix

uns vint deixebles escollits (entre ells Sainte-Beuve) i exerceix damunt d'ells gran influència. Finalment l'escola lliberal guanya terreny: Jouffroy pot donar públicament el seu famós *Curs d'Estètica*; després gran nombre de cursos qui el fadiguen fins obligar-lo a deixar l'ensenyament i ocupar importants càrrecs oficials. Mor a Italia durant un viatge de salut.

En 1826 publica una traducció francesa de les *Esquisses de philosophie morale*, de Dugald Stewart, fent-la precedir d'un pròleg que es un famós manifest filosòfic. Mes tard reuneix en un volum de *Mélanges philosophiques* els seus primers articles. Un curs en dos volums, de Dret Natural que és un examen a la llum d'idees pròpies, dels sistemes de moral en els grans filòsofs. Uns *Nouveaux Mélanges* entre els quals són importantíssims dos treballs; un sobre l'organització de les ciències i un altre sobre les relacions del mental i el físic. En 1836 publica una traducció de l'*Assaig sobre les poixances de l'ànima humana*, de Th. Reid amb un altre prefaci que devé famós. Els enemics de l'Escola deien a propòsit d'això que ella només sabia publicar articles i prefacis.

Els pensadors qui influïren en Jouffroy a més dels escocessos esmentats, foren Laromiguière, Royer-Collard i Víctor Cousin.

Pere Laromiguière (1786-1837) ensenyà filosofia a París de 1811 a 1813. Caràcter amable, conciliador, qui tenia compte de les objeccions que volien fer-se-li. S'expressava amb un estil viu i senzill alhora. Com a tots el eclèctics, el preocupaven els problemes referents a l'origen de les idees, a l'activitat i la llibertat de l'esperit. Admetia dos grups de facultats mentals: les *intel·lectuals* (atenció, comparació, rahonament). Les *voluntàries*: (desig, preferència, llibertat). No admetia amb els eclèctics que les idees de raó fossin innates. Influit del sensualisme, concebia quatre sentiments naturals: de Sensació, d'Activitat, de Relació, de Moralitat. Les idees racionals s'originen de l'aplicació de les facultats intel·lectuals a aquests sentiments primitius. No són doncs, innats.

Royer-Collard (1763-1845). Es declarà netament enemic del sensualisme. Les seves lliçons a la Sorbona (1811-1814) introduïren Th. Reid a França. El professor Dwelshauvers declara haver llegit els filòsofs escocessos, haver-los trobat sovint enutjosos, però sovint força interessants; no tant dogmàtics com es pensa, respecte l'ús del sentit comú. En Reid sobretot, malgrat l'estil caòtic d'*assaig genre anglès*, ha trobat suggestions molt dignes de tenir-se en compte; unes idees principalment sobre òptica qui devansen de

molts anys les de Lotze i Wundt. Royer-Colard cercava a corregir el vague empirisme dels escocesos per un cert racionalisme: la ment troba en sí mateixa les idees racionals de causalitat, substància, espai, durada.

Victor Cousin (1792-1867). Fou molt atacat durant sa vida, no sense raó. Se l'apel·lava xarlatà; fals filòsof, tirà de la filosofia. Certament sempre barrejava la filosofia amb els seus fins personals i polítics. Governant, tiranitzava l'ensenyament per imposar les idees de la seva escola. Els seus llibres porten la marca d'aquests interessos aliens a la filosofia i rarament es troba en ells res de ben seriós i sòlidament pensat. No obstant, alguns deixebles seus, Jouffroy, Janet, entre altres, asseguraven que en converses i en certs moments de sos cursos (Cousin era un bon orador), manifestava un sincer entusiasme per la filosofia.

Cousin creia que calia triar entre tots els sistemes, aprofitar el que hi havia de bo en quiscun d'ells; reduïa tots els sistemes a quatre tipus que es produïen per reaccions successives dels uns contra els altres i repetien el seu cicle: *Sensualisme*, *Idealisme*, *Excepticisme* i *Misticisme*. No obstant, cada cop més dominaria l'espiritualisme. La filosofia cercaria cada cop més l'esperit per tot. Cousin es sentia aquí influït pels idealistes alemanys Schelling, Hegel sobretot, amb qui mantingué entusiàstica correspondència. *Feliçment* s'exclamava el professor Duwelshauvers, feliçment per a la filosofia francesa, malgrat sos entusiasmes, Cousin no entenia gens la filosofia alemanya.

Després d'algunes vacil·lacions el cartesianisme guanyava Cousin, i provava conciliar-lo amb el kantisme, que ell creia però, haver superat. El seu pròleg a les *Lliçons sobre Kant* es un veritable manifest filosòfic en aquest sentit.

Cousin també volgué fonamentar la filosofia en la psicologia; en la observació interna, que arriba a copsar l'esperit d'una manera que depassa l'especulació kantiana, perquè ateny la *raó impersonal* que és per damunt de tots els individus. A Lamennais qui defensa els drets de la tradició religiosa, respon Cousin que per aquest acte de pensament, tenim un mitjà més segur que la tradició, d'especulació religiosa, la raó; en atènyer la *raó impersonal*, sentim Déu qui pensa en nosaltres. Aquesta idea de la raó impersonal es represa més tard per Francisque Bouillier.

En mig d'aquestes influències i de les pròpies idees, és difícil de resumir la filosofia de Jouffroy. Una idea domina tot el seu pensament. El Destí humà (parentiu amb

els romàntics encara: Cf. Alfred de Vigny. *Les Destinées*).

Cal copsar el jo en tant que pensament per l'apercepció immediata i classificar el que hi ha de permanent en els seus estats, d'atenció, voluntat, sentiments, etc. Ben coneguda la naturalesa humana, pensar en els seus destins.

Ara bé, tot ésser vivent es compon de tendències instintives inconscients que porta en ell pel sol fet de viure i que formen sa natura particular, anterior a la consciència. Aquestes tendències són l'expressió de *la vida* (influència del vitalisme) i *totes són bones*. Si les podéssim realitzar totes lliurement, seriem feliços. (Més tard Guyau parlarà de la felicitat fonamentada en la *lliure expansió de la vida*.) Mes aquestes tendències són contrariades, aturades per mil circumstàncies. Aleshores es forma, diu gràficament Jouffroy, un *tourbillonnement sur place*; neixen les passions; sobre el món de les bones tendències primitives es desenrotlla el món de les passions, de l'egoisme, de l'interès. Per sort, la raó és per damunt d'aquest món passional i ella col·labora a la acció de les bones tendències primitives, les ajuda, les *aconhorta*. Del conjunt d'aquests fenòmens dedueix Jouffroy el quadre de les seves sis facultats mentals, que ordena en aquesta forma: 1.^{er} Voluntat, 2.^{on} Tendències instintives, 3.^{on} Facultat expressiva, 4.^{ta} Facultat locomotriu, 5.^{ta} Sensibilitat (a aquest grup pertanyen les passions) 6.^{ta} Intel·ligència.—Més que resultat definitiu d'investigació, es tracta aquí d'un mer assaig de classificació.

Jouffroy, en estudiar els empiristes anglesos, esmenava i ampliava la teoria de l'associació de les idees. Hi ha per ell associacions que els anglesos no comprenien, per exemple l'associació d'expressió i pensament, molt profunda. Associacions lògiques, de causalitat, associacions per semblança, per diferència, per costum (color negre-dol). Associacions per *totalització* (el fum d'una cabana, fa pensar en el menjar de família, etc). Tota associació és un símbol; el fet mateix de que es produïxi l'associació és un símbol. Tota cosa és simbòlica, és una excitació a pensar, a trobar en tot, pensament i sempre pensament. Cal anar més enllà del símbol que és tota cosa, cercar-hi la raó vivent, l'esperit que hi palpita.

Conseqüències de la filosofia de Jouffroy: en *Moral*. Cal fer conscients les tendències primitives naturals que són sempre bones. Dever i felicitat són estretament units. En *Estètica*. Ens dona la impressió estètica allò en que trobem harmonia de forces i puixances. En la obra d'art el que importa és l'expressió simbòlica. Forma i símbol són la mateixa cosa: expressió de l'espiritualitat interior.

En *Filosofia de l'Història*. Cal cercar en els desenvolupaments històrics la idea que simbolitzen. (Recordis aquí Michelet en sa *Bíblia de la Humanitat*: Egipte expressa la idea de la Mort, Roma del Dret, Grècia de la Beutat Verharen simbolitza en ses poesies les idees modernes d'Indústria, Banca, Mina, etc.)

L'eclecticisme és vivament atacat per il·lustres pensadors: August Comte, Taine. Dues obres típiques l'han discutit: la de Broussais, *Traité de l'irritation et de la folie*. La de Pierre Leroux, *Réfutation de l'éclecticisme*.

Francesc Broussais (1772-1838) diu que el mètode dels eclèctics qui consisteix a buidar la consciència de les representacions sensibles per atènyer el jo, no assoleix sinó resultats il·lisoris. Buideu la consciència de representacions: només copsareu impressions orgàniques, de les vísceres del cos. És més útil, doncs, estudiar la fisiologia, la patologia mental; l'unió íntima dels moviments fisiològics i la expressió del pensament. (Record de Cabanis, relacions del Moral i el físic.)

Leroux (1797-1871) reprova al mètode eclèctic no aprofundir cap sistema i ésser un arranjament hàbil de teories diverses. No sols no afegeix res a la bona tradició filosòfica francesa, sinó que la compromet.

No obstant els nombrosos atacs, la escola eclèctica es manté a França mercès a la puixant influència de Víctor Cousin, qui la imposa com a filosofia oficial.

Continuador de Jouffroy és el seu deixeble.

Adolf Garnier (1801-1864). El seu *Traité des facultés de l'âme* és poca cosa. Purament descriptiu, ple de divisions i subdivisions de facultats, llibre enutjós qui fa poca honor a l'escola.

Més interessants són F. Bouillier, Vacherot, Pau Janet.

Francesc Bouillier (1813-1855): (*Théorie de la raison impersonnelle. Du principe vital et de l'âme. Du plaisir et de la douleur*, etc.)—Combat el vitalisme no en nom del mecanisme, sinó de l'animisme. No és una força vital qui dona coherència i regularitat a l'ésser viu, sinó l'ànima. Si una ànima presideix les funcions orgàniques, la teoria de l'inconscient no té per tant on fonamentar-se. No ha hi inconsciència, sinó graus més o menys intensos i clars de consciència. Dels graus menys clars de consciència s'en té noció pels estats afectius de dolor i plaer; el plaer va lligat a l'activitat de l'ànima, el dolor és una defensa de l'ànima contra els orguens. Bouillier accepta i desentrotlla la noció de *Rao impersonal*, de Víctor Cousin.

E. Vacherot (1809-1817). És notable el seu estil entusiasta la seva obra és diversa i molt interessant (*Histoire critique de l'école d'Alexandrie. La métaphysique et la science. La science et la conscience, Le nouveau spiritualisme*, etc.), substitueix l'espiritualisme fragmentari dels eclèctics per un espiritualisme integral com Ravaisson. La sola realitat és l'esperit qui es retroba per tot arreu. La natura és esperit atenuat.

Pau Janet (1823-1899):

Té una obra nombrosa i diversa; ultra diferents manuals, és notable la seva edició francesa de Leibnitz, el llibre dedicat a Víctor Cousin. Les seves obres més interessants són *Les causes finales*, i *Les leçons de métaphysique et de psychologie*, veritable testament de l'escola eclèctica, útil de consultar.

J. F. i M.

(Acabarà)

La cinquena setmana municipal

Acaba de celebrar-se a Barcelona la Cinquena Setmana Municipal. La continuïtat en la seva celebració—veritable cas excepcional de congressos i agrupaments, que es reuneixen una vegada per a desaparèixer—havia ja d'ésser una penyora d'èxit. Estava en la ment de tots el record de les passades Setmanes i llur eficàcia en tots els aspectes, essencialment en el del problema de Catalunya. Perquè és en realitat interessant que d'elles hagin sortit millores per a la classe secretarial, creant-se, ademés, un nex de solidaritat entre els dispersos elements constitutius del funcionarisme, que fins avui s'havien vist privats de la força

que els dona una organització com la de les Setmanes Municipals, els acords de les quals va complint, quan aquestes s'han dissolt, l'Escola de Funcionaris. Però és en realitat més important encara constituir el suport veritable en que els nostres polítics es fonamentin més tard per a donar a llur veu el contingut de la voluntat de tot un poble. Això és el que succeí l'any passat.

Hi havia llavors plantejat agudament el problema de l'autonomia de Catalunya.

La Setmana Municipal havia aprovat com obra de conjunt les adhesions que particularment havien enviat els Ajun-

taments al Plebiscit de la voluntat municipalista en l'aspecte de la concessió de l'Autonomia a la nostra terra. L'acord era que la mesa de la Setmana remetés las conclusions, però arribà un moment en que el director de l'Escola, don Isidre Lloret, va comprendre que la única tasca que podia resultar eficaç era fer a mans de la Mancomunitat de Catalunya el llibre del plebiscit, perquè aquesta, acompanyada dels representants en Corts i Senadors, exigís al Govern, en nom de Catalunya, la resolució del nostre plet.

Tothom recorda l'acte solemniat de la remesa, i les paraules del President de la Mancomunitat senyor Puig i

Cadafalch, contestant al senyor Lloret, en l'històric saló del Consell que guarda les recordances dels dies de grandesa de la pàtria catalana.

La Cinquena Setmana Municipal ha tingut també la seva finalitat patriòtica, perquè d'ella ha tornat a sortir la conclusió de que sols concedint l'autonomia s'apagaran els nostres anhels. I cal notar que al cantó de dret acord hi ha hagut el consentiment dels representants de molts Ajuntaments d'Espanya, els quals s'han mostrat afectes a nosaltres, emportant-se de

Barcelona l'impressió d'un poble que marxa conscientment, seguint el camí de son ideal.

Aquests mateixos representants han donat també, durant uns jorns de la seva permanència, reiterades mostres de consideració als sentiments dels catalans, acompanyant la majoria d'ells a la comitiva que anà a ofrenar un record a la memòria de don Enric Prat de la Riba.

S'ha conseguit, per tant, fer vibrar de nou el nostre problema i guanyar noves voluntats que podran palesar

arreu d'Espanya la serietat i entusiasme de Catalunya.

La Comissió intermunicipal que ha quedat formada per a portar a realització les conclusions, s'encarregarà de que la tasca de la passada Setmana Municipal deixi rastre en el l'esdevenidor, evitant així que el temps apagués l'estridència de les aclamacions i dels aplaudiments que encara ressonen en nosaltres.

MARC FERRER

ELS LLIBRES

L'AUCA DE LA PEPA, de J. Pons i Massaveu.—«Editorial catalana» (Biblioteca Catalana).

Així com hi ha obres que són principalment retrat de las coses, n'hi ha que són sobretot mostra d'una individualitat, en les quals el temperament, les genialitats, una especial manera de percebre de l'autor hi són sobretot paleses. Document sobretot d'individualitat és, per un exemple, el llibre d'En Santamaria que més avall esmentarem. Document de realitat: tipisme, actituds, animetes, polsines i parracs dels barcelonins cataus, gemegors, murmuracions, arts de la Barcelona sòrdida és la novel·la d'En Pons i Massaveu.

Si En Vilanova era més creador, En Pons és més aviat dibuixant amb tirat d'antiga litografia. L'atmosfera subtil de poesia que el geni d'En Vilanova sabia posar al volt de cada personatge, de cada escenari, no la trobem en l'obra d'En Pons, tot i trobar-hi el documental tipisme.

Ni un gran talent de novel·lista, ni un valor literari independent no ens sembla que facin el mèrit major d'aquest llibre, sinó sobretot la dada, la espurna del mot, la vinyeta isolada que ens fa pensar algun moment amb l'estil detallista d'aquella poesia del sabater d'En Robert Robert. Hi ha una honrada voluntat en el procés de l'acció, en el destí que En Pons dona als seus personatges; costums i termès ben documentats de certs costats de la nostra ciutat, imatges i comparacions més que populars, sovint, com d'home d'ofici, d'obrador i de vetllador més que de fàbrica. Tal és l'animeta menestrala que aguanta aquesta novel·la tipus d'un gènere.

ARGELAGA FLORIDA, de J. Roig i Raventós.—«Editorial catalana» (Biblioteca Catalana).

Es en certs moments de lèxie ben espigolat, en la idea central de la narració verament encertada, com en *Joan el Miracler* o en *El malalt nou*, on En Roig mostra sense esforç el seu talent; els incidents són a voltes verament laboriosos per a ell.

Hi ha indubtable en certs moments

del llibre ço que bé podem dir-ne una meliorativa intervenció facultativa, la presència del físic que coneix les fases dels deliris, que, amb certa professional fredor d'ullada, albira els més dramàtics destins com qui en literatura promogués ço que en llenguatge mèdic és nomenat un cas *bonic*.

Una de les narracions, *Gemma*, ens plau senyalar com un model del seu gènere; mereix perdurar entre les millors que de la nostra marina s'hagin escrit. El cas, la psicologia d'aquells mariners, aquell sermó, aquell acolliment, la intervenció de lo providencial, l'optimisme del desenllaç en fan una d'aquelles obres menors precioses, vivint en un amarament d'harmonia. D'entre els moments gaudiosos del llibre, aquesta narració n'és un moment allargat i substancial.

PAULINA BUXAREU, de Josep M.ª de Sagarra.—«Editorial Catalana» (Biblioteca Catalana).

La novel·la ressorgeix, ressorgeix en ço del nostre en una forma lleugera, molt subjectiva i molt despreocupada alhora, amarada de l'ironia d'una joventut culta i perspicaç, psicòloga per sobreabundància del temperament (Soldevila, Sagarra). Aquesta forma de la novel·la, sense que vulgui dir que n'és influïda, fa pensar en algun autor francès, com és ara Tristan Bernard. Es de vegades crítica en els més mínues detalls, fins a l'obsessió.

El tema és per a un Josep M.ª de Sagarra, el de la veu burleta i de les mirades amb róssec un xic endiablades, tot un tema. Una solterona cerca a totes passades—gairebé diríem que no pot estar-se'n—casar un conco amb una amiga-seva. I, fracassant el seu intent, qui s'hi casa és ella. En Sagarra, que en els altres personatges i en moments d'auto-crítica ja hi llueix el seu desembràs, triomfa sobretot en aquest caràcter de la Paulina. Ha escrit una novel·la per a les seves dots, i apta a agradar a molts.

Potser en aquesta nova empenta de la novel·la catalana hi ha, no res menys, celat, un perill, que fóra el complaure's massa sistemàticament en la pintura de tipus risibles o fracassats. Bé com a mostra, però si aquest gè-

neru unigualitatiu arribés a fer esco i no ens duria a una perillosa dissipació

EN PERE I ALTRES CONTES, de Claudi Planas i Font.—«Editorial Catalana» (Biblioteca Catalana).

Entre els prosistes de la Catalunya immediata anterior, per ventura el qui en la pura descripció, en la pura presentació del paisatge hi ha deixat més d'emoció és En Claudi Planas i Font. Dir aquest nom—i ens plau dir-lo en la seva forma triple, tal com se'ns revelà—és com dir els nostres vint anys. Ell era per a nosaltres, és encara, perquè és dels que s'aguanten i modelador d'altres personalitats, el poeta de les caldes cruixidores, calimoses, actives damunt nostre; també el de les nits estrellades plenes d'emoció com els nostres pits de joves. Fou també dels narradors d'aleshores el qui sense dubte excel·lí en lo panoràmic.

Us en recordeu, aleshores que Naturalesa, Vida, Terra, es vantaven de les majúscules? però també els crítics ja parlaven d'*ipsuïsmes* i *deliquescències*? quan les saons del Naturalisme ja es coneixien pels fruits a casa nostra, però també la paraula Simbolisme ja s'hi entrecruava, aquell simbolisme que esglaiava sigilosament els closos sitgetans i en els nostres escenaris feia abaixar la veu als actors? Bona cosa d'aquell Naturalisme, i algun moment d'aquest simbolisme, pocs, blau, misteriós, presentidor passa per l'obra d'En Claudi Planas i Font, i en moments potser més nombrosos, hi és més aviat com una tonalitat gràvida d'altres melanges i d'enquiridora taleia de la ment.

Altres moments l'autor hi és pintor, amb la paleta escarida, simple, enamorada de les figures castigades vora les rases llenques de parets franjades de colors decidits i tocades de llum marinera. Mireu el final de *Del Mar* si no fa pensar en pintura d'En Russinyol per aquells dies?

Però, per sobre de tot, o per dins de tot, millor, el poeta del sol i de les ànimes rudes i abnegades té una passió per la Terra que sap encomanarnos-la amb el prestigi d'un sensualisme complet, ço és, on les percepcions

dels diferents sentits hi conviuen en equitat. En l'acció de *La Cadena*, una de les produccions més virioses i obertes d'ales del llibre, hi queda com en al·legoria aquesta passió per la Terra.

La «Editorial Catalana», que sembla voler donar-nos amb la seva *Biblioteca Catalana* els patrons de la nostra literatura en les seves varies èpoques, ha estat inspirada en escollir aquest aplec del prosista eminent i cap d'escola entre nosaltres.

LES GRACIES DE L'EMPORDA,
de Pere Corominas.—Impr. Francesc X. Altés.

M'agradaria donar el meu parer d'aquest llibre amb una sentència curta, lapidària, intensa, que no desmereixés de l'estil d'En Corominas. Però en molts casos dir coses substancials amb dues ratlles suposa haver llegit piles de llibres.

Diré que no sé quina cosa de la forta concisió de Plutarc en els juís biogràfics, de la claredat esponerosa d'algunes descripcions de terres i gents d'autors antics i d'aquella emoció que ve de la simple grandesa en certes cròniques nostres, se'm renoven amb el llibre d'En Corominas.

Tota la franquesa robusta de l'home que l'ha escrit retorna amb ell. Penso en la seva altra obra *La Vida Austera*, penso en una carta oberta o article d'ell publicat en un diari arran de unes eleccions, que més que en la memòria el tinc al cor com un document generós de dignitat i d'alta confessió humil, però tot plegat dins d'una capa d'un sol to august, sense ombra de doblegament ni d'abjecció.

En això penso, i ara llegit el llibre, dic que no en desmereix. Quan em demanessin un llibre ben català, jo allargaria aquest.

Mai que sentís decandir en mí la seguretat, mai que sentís massa el pes del meu cos, cercaria salvar-me'n d'una d'aquestes tres maneres: o dejunaria tot un dia de cap treball mental per tal de tenir les potències més afamades, i a l'hora vespral baixaria de la meva muntanya per a anar a oir un discurs d'En Cambó; o aniria a fer nit a Ripoll en un gran hostal d'aquells que conviden tant bé a dialogar amb els propis pensaments, i a la missa matinal entraria al Monestir com qui entra en una gran tomba on resten enterrades les superfluïtats i migra-

ses i se'n surt com ressuscitat en carn gloriosa; o amb el llibre d'En Pere Corominas a la butxaca entraria en un tren, perquè el viatjar és, com la bona conversa, ço que millor ens deslliura de la càrrega que priva l'esperit de volar, i els meus ulls passarien de la vista de la terra a la lectura d'aquest llibre tan lluminós, tan pur, tan català.

NARRACIONS EXTRAORDINÀRIES (Segona Sèrie) de Joan Santamaria i Monné.—Impr. Fills de Domingo Casanovas.

Sobreeiximent de força en el temperament, heterogeneïtat en els materials de construcció, tal és mostra En Santamaria, aquest que en diríem obrer de la narració, en les seves *Narracions Extraordinàries*, gènere tot just esmerçat a Catalunya i ja magistralment.

Es obra que caldrà no posar-la a l'abast de tothom, perquè, ultra la cruesa inherent a la vida, aquesta cruesa hi és rebuscada i posada en edifici com una teoria d'estàtues animades, perverses, sobre el gran bastiment ombriu i massís. Recers hi ha, però, de tendreses, d'espirituals deliquis.

En *Les Violes* hi són nombrosos, i aquell final on l'enamorada morta retorna el ram és una troballa de poeta. Encara, que tot, coses així i tot, semblen en aquest llibre gosat cosa *promoguda*, fabricada a grans cops de mà.

L'estil literari d'En Santamaria és, sobretot en els dos primers relats del llibre, desgarnat i feixuc a estones. Es el seu un singularíssim lèxic d'alluvió venint de riuades diverses, heterogeni, tan aviat d'un català ultrafamiliar de ciutat, tan aviat emprant termes populars segurament molt localitzats o gairebé inèdits en literatura, i a estones termes d'una rusticitat generalment relegada que sobten, així com algun castellanisme, poquíssims, que hi apareix. Semblaria com si l'autor volgués demostrar que ell sense reparar en els materials, aprofitant-los d'allí on vinguin pressosament, sortirà triomfant tanmateix per l'interès i la força de la seva imaginació, per la raresa del cas que inventa, pel temperament.

I, de fet, En Santamaria té el do de moure la curiositat: interessa, apasiona, i aleshores el seu estil, bigarrat, heterogeni, esdevé com uns draps o uns ciments ocasionals amb els quals

guarneix els enormes i colpidors gegants de la seva imaginació feïnadora i potent.

HORES DEL POEMA EROTIC,
de Ramón de Curell.—Impr. Antoni Lloret.—Badalona.

En el llibre d'En Curell hi ha les gràcies de molts: vull dir que hi ha el bon gust, la depuració, el gentil qualificatiu, l'expert trencar o allargar l'alè del vers propis del nostre Renaixement; i àdhuc alguns moments, com la darrera poesia del llibre, de posició mental que remembra algun prestigiós poeta actual. Però aquestes qualitats hi resplendeixen com deslligades de cap personalitat, com en un compendi anònim. No hi manca gentilesa; això, no res menys, no és prou, perquè propiament encara no és. Amb el seu talent despert i el seu bon gust En Curell sembla estar ara en l'entreforc de camins que poden dur-lo a la individualitat. Hi ha dues vies que hi fan cap: la de la Intensitat i la de la Raresa, però aquesta darrera és enganyadora. En Curell té bons principis per a escollir la millor.

J. Ll.

CAL ESMENTAR

L'obra realitzada per la Mancomunitat de Catalunya.—Per nosaltres és com un índex de l'obra que volem realitzar quan tinguem totes les facultats i totes les responsabilitats de govern.

—*Nits d'hivern.*—Volum de proses de F. Puig-Espert, poeta català de València.

—*El cançoner musical popular català*, per Rosend Serra i Pagès, amb un apèndix per Joaquim Pecanins.

—*Lírica, educativa i psicològica*, per Lluís G. Fàbrega i Amat. Lima, 1919.

—*L'Antologia de la Festa de la Poesia a Sitges l'any 1918.*

—*LILULI*, de Romain Rolland, i *HEURES*, de P. J. Jouve, belles edicions del *Sablir* amb magnífics gravats al boix de Frans Masereel.

—*Scoperte e Massacri* de Ardengo Soffici. Recull dels articles d'art publicats a *La Voce* els anys 1910 al 1913. —Vallecchi, editor. Florencia.

—*THE UNDYNG FIRE*, la darrera novel·la de Wells, generosa i ardidament orientada vers els problemes del destí social.

LES ARTS PLÀSTIQUES

L'ART EN RELACIO AMB L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA, DE J. TORRES-GARCIA. (Edició dels Amics de Sitges, 1919.)—1^o 50 peseta.

La raó de l'obra de Joaquim Torres-Garcia queda explicada en aquest opuscle: viure intuitivament, treballar

per la intuïció, posar la intuïció com a única font de l'art veritable, no de l'art imitatiu, sinó de l'art fonament plàstic, un «plasticisme transcendent». Intuïció que, per nosaltres, no és el mateix que instint; intuïció que és, si es vol, equivalent a inspiració, mentre que l'instint no és suficient per a les obres plàstiques, humanes. En Torres

Garcia vibra, es consum dins la universal harmonia, i no pot conformar-se amb la fatal obra *perfecta* en que il·lusionàriament boi tothom creu. Ell és un i variable com el món, i, seguint la vibració del món, desenrotlla la seva obra. Porfat del seu entusiasme, lliga l'Art amb la Vida, el posa per damunt de la Religió i de la Ciència perquè tot ho

enclou», sent així que no és per damunt sinó una activitat distinta. Es l'Art en el que creu i en el que obra el veritable *Plasticisme*, «ofrena que fa l'home de lo etern a l'home que passa».

PAUL CEZANNE, DE AMBROISE VOLLARD. (Editions Georges Crès et Cie. Paris-Zurich.—1919.)—5'50 frs.

Veiem en el cas Cézanne la lluita de la joventut, la victòria real en plena edat madura i el retorn a la infantesa de quan un ja's va fent vell. La vida de Cézanne és explicada per Ambroise Vollard d'una fàcil senzill i educadora. Treim-ne sobretot el coneixement, de la lectura devota d'aquest llibre, que passar infantesa i joventut en lluita ferma i incessant per a provar la vocació no és pas cosa infructífera. Ja des de molt menut donava Paul Cézanne senyals de son talent per la pintura. I és el pare mateix, a qui tant li dolia que el noi s'hi dedicés, qui va posar en ses mans—ell primer que ningú—la capsa de colors. Es compren que a Cézanne-pare, honrat banquer, li donés gran recança tenir un fill artista. Per molts, un noi artista es quelcom d'anormal, quelcom de vergonyós per la família. Així ja no ens estranya si ens fem càrrec de la limitació de punts de vista i que no és possible tot sovint la distinció, pels pares, de qualitats dels fills, sobretot en certs casos poc corrents com en el de Cézanne (pintor distint dels altres). Mes hi ha en la família quasi sempre un esperit

subtil qui entén l'estrany artista, esperit intuïtiu: en Cézanne és sa mare. Ens fixa Ambroise Vollard com a dues qualitats del gran artista la «sensibilitat boi femenina» i la «salvatgeria»: dues qualitats artístiques. Es que prenent la dona com a model de sensibilitat, un bon artista—home de sensibilitat—tindrà una sensibilitat exacerbada, una sensibilitat finíssima, una «sensibilitat boi femenina». Així la de Cézanne. La hi conegué sa mare, i el defensava perquè la hi coneixia, dient utzarosament, portant el cor als llavis: «I què! No es diu Pau, com Veronès i Rubens?», quan el noi desitjava ser pintor.—Era, demés, «salvatge» el noi Cézanne. La «salvatgeria» separa quasi sempre en la infantesa el qui serà un artista de boi tota la gent; ella fa repugnant la frèvola rutina del viure social. Quan l'artista ja és fet, pot lluitar-hi amb tots els formalismes de la vida, però en la infantesa—o bé en la joventut—un bon allunyament garantitza la puresa; allunyament que no és difícil d'assolir quan ja per natural un és «salvatge». Aleshores, com per a compensar, ve l'efusió completa amb els companys afins: amb Zola i amb Baille la de Cézanne. Cézanne era l'home bo, i perquè era l'home bo va donar-li Nostre Senyor el do de veure i de pesar les coses. De què era l'home bo n'és una prova sa constància en plena adolescència en seguir la voluntat de casa seva. No era Cézanne, diu Vollard, l'infant prodigi, ans al contrari: era Cézanne, el noi que va aprovant les assignatures de mica en mica, el deixeble un xic obtús que a

empentes i rodolons ra la carrera. Però—tot pel seu pare—lluny de la seva vocació, Cézanne anava estudiant; era, malgrat son natural, un xicot ben creient. Obtingut ja el grau de batxiller, es matricula a Dret. La vocació latent, fiblava: Cézanne, bon xicot. El pare al cap i a l'últim el va deixar pintar. Cézanne marxà a París. Passat poc temps, retorna. Es queda de banquer, però aviat es cansa. Altre cop a París... I aquí comença per Cézanne la definitiva, penosa, mai interrompuda carrera de pintor.—Ambroise Vollard explica els punts més notables de la vida del gran artista; les dades que ens aporta permeten fer-se càrrec de com era aquest home pur, aquest home innocent, aquest home que es lliura per complet a la seva obra per a obtenir el descans i el cansament que sols es donat als fervents treballadors en el camp de l'esperit. Ell treballava i lluitava sempre i tenia el constant convenciment de «no sortir-ne»: «Compren el que vuli dir, senyor Vollard?—deia al seu amic, al seu devot admirador.—Tinc una petita sensació, però no arribo a expressar-la del tot: sóc com un que posseeix una moneda d'or i no pugués servir-se'n.» Bona lliçó per a tothom. Bona lliçó per a tots els pintors de Catalunya—i de tot arreu,—als quals recomanem el llibre evocador d'Ambroise Vollard. I per als quals copiem també aquesta dita de Gustave Geffroy, inserida en un apèndix: «No és Cézanne el que tenim d'imitar, sinó l'escrúpul de Cézanne davant del natural.»

J. F. R.

LES REVISTES

JOSEP ROIG I ROQUÉ.

Josep Roig i Roqué ha mort i és just un homenatge especial a la seva memòria, ell de qui se'n pot dir «l'home dels homenatges». Fuirgador tenacíssim, retentor felicíssim, seguidor lleialíssim dels seus mestres, tota sa vida fou immolada als altres i a l'obra dels altres. Els altres d'En Roig eren En Milà i Fontanals, En Prat de la Riba, En Menéndez i Pelayo i En Torras i Bages. Al primer li consagrà set llibres de recollida bibliogràfica i d'aplec crític, i sobre el monument literari ajudà encara a dreçar-li un monument de pedra; al segon l'estimà bojament, li inicià l'homenatge del qual En Maragall fou portantveu, l'ajudà en íntimes tasques i li formà la bibliografia; al tercer li promogué també un tribut de gratitud pública catalana, i anava pel quart, del qual començava a catalogar l'obra... Però l'altre principal d'En Roig era Catalunya. Per ella féu tot lo que hem dit i mil feines pacients, obscures i ignorades, heroiques perquè eren callades i generoses, perquè moltes d'elles ningú podrà mai per un mai saber-les. Per ella visqué una vida de

cèlibe, esmerçada tota sencera en un treballar sens recompensa, doblant el seu sacrifici per tots els dolors que li foren destinats: la malaltia, la ruïna, la desgràcia, àdhuc la fosca ingratitud.

Honorem an En Roig, a qui convertí totes les passions del seu cor per a ésser «només que un Deixeble».

JOAN BONNAFOUS

Hem rebut la visita d'aquest amic nostre de Perpinyà, els treballs del qual a la *Renaixença Catalana* havien guanyat ja els nostres afectes i la nostra atenció.

Amb motiu de la seva estada a Barcelona, li reiterem les nostres simpaties. Una mateixa efusió mena els homes avesats a les lluites de l'esperit pels mateixos ideals.

JAUME BOFILL I MATAS

Desitjant perpetuar la recordança de la festa de l'amistat celebrada en homenatge del nostre company En Jaume Bofill i Matas, tenim en curs d'im-

pressió, formant part de les publicacions de LA REVISTA, el parlament a les joventuts catalanes amb què En Bofill enaltí i segellà la significació espiritual d'aquell acte.

MAGISTERI

A través de tots els reportatges que n'hem llegit, ens sembla bé l'orientació dels mestres en la seva darrera Assembla demanant lloc i intervenció en tots els organismes que tractin problemes referents a l'escola i als infants.

Caldria ara completar aquest sentit de modernitat amb la pura acceptació de la realitat catalana que imposa als mestres de Catalunya obligacions indeclinables i inajornables.

UNIVERSITAT DE LA MAR

La reclama a *Minerva* el professor Cosimo Bertacchi de la Universitat de Torino. Diu que caldria instal·lar-la a Trieste i coordinar-hi una Escola de Nàutica; una Escola de Construcció

naval; una Escola Superior de Comerç i com a fonament essencial uns cursos complets de Geografia.

Sabríem nosaltres servir fidelitat a la glòria catalana coordinant un esforç semblant?

Demanem també la nostra Universitat de la mar.

LA FORTUNA DE LES LLETRES FRANCESES. Diu la *Revue Bleue*, sota aquest títol i amb la signatura de Lucien Maury:

«No podem consentir més que les Lletres siguin una simple diversió, un divertiment en decadència, la dolça música, persuasiva i mortal, del somni de l'esperit. Ens recordem de ço que elles foren en els grans segles, i que elles es revelaren llavors les inspiradores, les educatives del geni nacional. Oh, puixança del nostre esperit clàssic, tan fort, tan intel·ligentment creador, que a dos segles de distància li devem encara les regles més segures del nostre art i aquest sentit psicològic, aquest rigor, aquesta solidesa elegant que no han pogut comprometre nostres pitjors desviaments. El temps no ha pas vingut a renovar aquestes glòries tradicionals. Una generació es nada que ha vist sotsobrar en el desastre d'una civilització i d'una època sos gustos del passat, ses preferències, ses il·lusions. Ella s'ha refet una ànima igual a les més fortes, oblidadora dels estrets snobismes i acollidora solament de la veritat. Ha trobat gust en l'acció; no ha ignorat els perills que assumeix una literatura confinant-se en la pura especulació, els infinits recursos que l'esperit pot deure a l'experiència activa. Rarament cap més generació ha estat dotada de més riqueses, més precoçment iniciada a totes les sorpreses de la vida, millor instruïda per la societat i l'Estat; més ardent i més reflexiva. Potser caldria remontar-se a mitjans del segle XVII, turbulent i violent, tant inflat de promeses que s'esvaïren de seguida, per retrobar una joventut tan greu i viril.

Dins la seva serietat, ens donarà aquesta disciplina que fortificà prodigiosament la intel·ligència francesa, exaltà la dignitat i el prestigi de nostres Lletres conferint-los un caràcter d'universalitat?

Tot permet l'esperar-ho; això seria calumniar-la anticipadament i ben gratuïtament que no pas estar-ne certs.

Esguardeu amb quina ferma testimoniari ja ses primeres manifestacions, la lluita que comença a favor d'un «art intel·lectualista»; símptoma reconfortant si hi cal veure, no un gust exagerat de l'abstracció i de la teoria, sinó una apremiant invitació a restaurar el culte de l'energia mental, la superioritat donada a la intel·ligència, el pensament reconstituït i regint l'imperi de les Lletres on l'art s'afeblia guiat per l'instint.

I sens dubte se'ns prevé que es pensa separar els esbarzers de totes classes, jo entenc les preocupacions d'ordre utilitari, teòric o moral que poden subjectar o deformar la vegetació espontània del geni o del talent (1);

(1) V. el primer número de la *Nouvelle Revue Française*; a la qual saludem per la seva reaparició.

es somnia d'establir un clima rigorosament pur que permeti el naixement de les obres perfectament ingènues. S'entén «mantenir exempt de tota influència estrangera (a l'art) l'atmosfera estètica» i, per tant, «fer cessar aquesta violència que la guerra exerceix encara sobre les intel·ligències, de la qual tan difícil els és el desembarassar-se'n totes soles.»

Però això seria disminuir singularment la importància i el valor d'un tal programa, quan deuria apercebre's únicament o sobretot, una protesta contra els abusos de la literatura de guerra. Seria injust assabentar la puixança tirànica que la influència mateixa de la guerra exerceix sobre els esperits si no mostréssim al mateix temps son poder d'emancipació. Ens ho demostra bé, condemnant les torres de marfil, reivindicant el dret de «contribuir personalment a la solució dels grans problemes posats per la guerra», condemna que no fou potser bastant explícita abans del 1914, desig de llibertat que és la conseqüència directa de la commoció ressentida.»

CIENCIA I LITERATURA

Diu, sota aquest epígraf, la revista *The Athenaeum*:

«Es deu probablement no al fet d'ésser l'home un animal racional que els seus excusables interessos i creències s'abandonen poques vegades per raons realment lògiques, sinó perquè, després d'un cert temps, és ja impossible adaptar-los a l'ambient intel·lectual que poc a poc va canviant. Com les plantes, no poden viure en una atmosfera que no els sigui pròpia. Potser el principal interès de l'historiador científic és demostrar com la ciència, igual a un nou ingredient de l'atmosfera, gradualment va infiltrant-se en cada un dels dominis intel·lectuals de l'home. Seria fàcil prosseguir l'analogia; mostrar el nou ingredient aclamat per alguns com el veritable ozon i temut dels altres com el més venenós dels gasos; i descriure els frenètics esforços d'aquests últims per a evitar-lo amb obturadors de cotó-fluix de fi i els lamentables casos de pneumonia causats pels primers volent obligar els més tendres infants a respirar únicament ozon. Però sigui com sigui, benvingut o a desgrat, l'ambient ha experimentat un canvi permanent. Hi ha certes coses que ja no creiem, encara que tant havem oblidat els arguments en pro com en contra. Si examinem els més evidents d'aquests canvis, veurem que tenen quelcom de comú; conspiren tots junts a fer que quasi no puguem reconèixer a l'home la seva antiga superioritat. Filòsofies antropocèntriques ens inquieten. Copèrnic destruï la superioritat del lloc que habita l'home, Darwin la del seu cos, i la psicologia agrupada ha destruït la preeminència de la seva moralitat. Tals canvis tenen la seva primera i més evident repercussió en la filosofia i en la religió, i són els filòsofs i els teòlegs els que més rigorosament s'han oposat a aquests canvis. Aquests debats ara ja constitueixen un assumpte antic, si bé encara hi ha una abundància collita de novel·listes a priori. Però els joves, de tota manera, creuen

que la gran campanya ha acabat i que la ciència ha penetrat al cor de la ciutadela. Hi ha encara molta confusió. Mentre Mr. Bertrand Russell, molt seriosament, i amb una mica de tristesa, compon la seva Crida als Vençuts, alguns defensors tardans, com Mr. G. K. Chesterton, envesteixen i ataquen encara heroicament en un recó del pati.

Però mentre tothom admet que la filosofia i la religió han d'acomodar-se a la llum que sobre la vida de l'home i el seu destí ha portat la ciència, sembla suposar-se encara que la literatura pot seguir tranquil·lament la seva via. Quasi tots els «artistes» contemporanis ignoren el fons terrible davant el qual el drama humà està representant-se. El novel·lista modern, així com el modern poeta, s'interessa intensament en particularitats; «el diàmetre del seu món», usant la frase de Mr. Santaya, no és més gran que el d'un pardal. Aquestes més o menys enginyoses exposicions d'episodis i estats d'ànim sense cap esforç per a relacionar-los, i sense cap desig d'arribar-los a comprendre, són escrits com si agotessin les possibilitats de la literatura. Podria ser que el poeta modern trobés la moderna cosmogonia massa complicada per a abordar-la. Si encara tinguéssim un infèrn, un purgatori i un cel, potser tindríem una altra «Divina Comèdia». No obstant, és difícil creure que l'escassetat és un instrument en la literatura i no en els poetes, car en Mr. Hardy tenim un novel·lista i un poeta que precisament deu el seu ascendent al fet de viure en un món ben ample. Si és cert però, que les coses han canviat de tal manera des de Dante que la literatura ja no pugui ésser còsmica, aleshores la literatura com una seriosa activitat intel·lectual queda en segon lloc, i nosaltres havem d'acontentar-nos tant com puguem amb la consoladora creença que una cosa perfecta és tan bona si és petita com si és gran. Però en aquest cas col·leccions de llibres científics populars com les sèries «Home University Library» seran (si no són ja) perillosos rivals de les novel·les i poesia modernes. Són més dramàtiques, mostren perspectives més amples, són ben escrites igual, i són més econòmiques. La moderna poesia de la naturalesa no és realment tan interessant com Fabre sota cap punt de vista, i podria haver-hi veritablement un gran èpic pel qual deixariem un tractat d'astronomia ben escrit. Quant a les novel·les psicològiques, donen la impressió de temptatives d'aficionat que vol fer el que els psicoanalitzadors fan molt millor. Es la manca de comprensió, de visió adequada, que fa semblar la literatura més i més frívola. L'insistir cada dia més en les profundes bel·leses, en la delicadesa de percepció d'un poeta, i altres qualitats similars, demostra que es nota l'absència d'aquelles qualitats fermes i robustes que tota la gran literatura posseeix, i que la literatura ha de posseir més que mai si vol ésser mirada pels homes de debò com alguna cosa més que un passatemp.

Pot ésser, naturalment, que la literatura hagi passat ja aquest període, i que els literats arribin a ésser mirats amb part de la impaciència amb què

es vigilen les activitats d'un teòleg. Per tornar a esmentar Mr. Santaya, la literatura fins ara ha estat literatura d'il·lusió; no pot ser que aquesta sigui una condició essencial per l'existència de la literatura. Per això, si la raça adquirís una valor sobrehumana i amb ella una repugnància invencible a tota forma d'il·lusió, presentada com sigui, podria ésser que la literatura fos incapaç de dir res de vital en tal època. No obstant, és més probable que la literatura es transformi. És perquè sentim que tal transformació és necessària i perquè no veiem en els escriptors contemporanis cap signe de que es donen compte de l'inadequat de llur treball al sentir modern, vivint, com viu, en mig dels grans horitzons de l'astronomia i abrumat, com està, pel misteri i les calamitats de la vida, que llurs interessos locals, encara que vius, semblen mesquins i ofuscats. Una literatura que ja no interpreti degudament l'esperit de l'home pot classificar-se entre els altres divertiments que ens ajuden a passar les hores de descans.

Per a interpretar l'esperit de l'home, la literatura ha de créixer, o almenys canviar, amb ell. És senzillament enganyar-se dir que una obra literària té una valor independent dels seus principis. El fet de no compartir les afirmacions o creences dels grecs, de no viure en la cosmogonia del Dant disminueix per nosaltres la valor de llur treball. La filosofia d'un poema és veritablement una part d'aquest poema, i aquells que són indiferents al que passa han donat a la literatura un segon lloc. Una literatura digna d'anar amb la filosofia i amb la ciència ha d'incloure-les totes dues en el seu propi avenç.

CAL ESMENTAR

Que ja són definitivament espessits i agrisats els comentaris de les revistes, diaris i cenacles francesos a propòsit dels premis literaris.

La generosa preocupació de J. Rictus per la sort material dels poetes i dels escriptors d'Art, segons es despren dels seus articles a *La Rose Rouge*.

La graciosa cabuda que en la revista de *Cultura hispano-americana* donen a un article parlant del comerç de llibres segons les estadístiques d'aduanes dins la secció de *Literatura*, tal com havia fet el diari de les beceroles de Madrid.

Utreya, Revista quinzenal de cultura galaica (Santiago de Compostela).

Els darrers fascicles de *La Critica* de B. Croce, amb un substanciós estudi sobre Shakespeare i la crítica shakespeariana.

Les lliçons de Josep Carner als alumnes de l'Escola elemental del treball sobre literatura catalana moderna.

La remarca de Mr. A. Schneeberger a *Messidor*, de la sensibilitat dels poetes com una reacció contra la sensualitat duta a excessives follies.

Es de doldre la reduïda documentació de l'autor pel que toca a la moderna poesia catalana.

L'article de Josep Conangla Fontanilles a la revista *Cuba Contemporània* (maig 1919) parlant de la voluntat de Catalunya, en el qual s'adverteix la noble intenció de desvirtuar i posar en son lloc les informacions tendencioses de certs corresponents espanyols catalanòfobs.

A remarcar les consideracions sobre la realitat espiritual de Catalunya i sobre la plenitud de la consciència catalana.

L'estudi Camoes, exemplar i model dels moderns sonetistes anglesos, per Fernández Costa, en el *Boletín* de l'Acadèmia de Ciències de Lisboa (fascicle 2 del volum XI, rebut amb notable endarreriment).

El *Bullett mensual del Centre excursionista de Tarragona*, corresponent al juliol, amb un excel·lent report de la conferència de Jeroni Martorell sobre

la nova Tarragona i els seus antics monuments.

I libri del Giorno.—Juliol 1919. Fratelli Treves, Milano.

Feuillets d'art. Revista luxosa de l'editor Garnier. Una mica bomboneria. Literatura, Teatre, Art del dibuix, música, modes. Una mica d'anunci Régnier, Claudel, Giraudoux, protegint la frivolitat. No val, però, bescantar massa; el qui sigui ben pur, que tiri la primera pedra sense fer-ne una gasetilla al diari.

Els mots virils dels intel·lectuals francesos que agrupats sota el lema *Clarté* reclamen en nom de la justícia i de la veritat la revisió del tractat de pau.

El catàleg de la primera gran exposició nacional futurista italiana celebrada sota la direcció d'Eduard Moretti i acloplant aquestes quatre tendències:

1. Pintura pura, Clar obscur i recerca de pures valors plàstiques. 2. Dinamisme plàstic, síntesi de l'univers com una força; simultaneïtat del temps-espai; síntesi de forma-color. 3. Decorativisme dinàmic futurista, a tintes planes. 4. Estat anímic colorit sense preocupacions plàstiques.

Il Mondo, revista setmanal il·lustrada de Milà, amb una copiosa informació gràfica d'aquesta exposició.

Nombre de proclames, fascicles i fulles de propaganda futurista, signades F. T. Marinetti.

Que amb la mateixa ingenuïtat amb que alguns escriptors castellans es proclamen descobridors dels moviments *d'avantgarde* quan a Catalunya ja fa temps que els hem deixats inventariats i antològiats, ara altres homes de lletres llencen als quatre vents un programa de Teatre d'Art sota la protecció d'Atenea, que no és sinó una còpiagairebé exacta dels programes realitzats pel nostre Teatre. Intim fa ja alguns anys.

Aquest número ha passat per la censura militar

J. MILLAS-RAURELL

TRENTA POEMES

Boixos d'E. C. RICART

Preu: 5 Pessetes

Joaquim Horta

Impressor

Telèfon 326, S. P.

Girona, 11 - Barcelona

J. M. LÓPEZ PICÓ

DIETARI ESPIRITUAL

Publicacions de LA REVISTA
Vol. 29

Preu: 3 Pessetes.

TINTORERIA I APRESTOS

PLA PANADÉS I ROTIER
Sant Joan de Malta, 62

Telèfon 419

S. M.

J. BOFILL I MATAS

LES JOVENTUTS CATALANES

Publicacions de LA REVISTA
Vol. 30

Preu: 1 Pesseta.

LLIBRERIA GENERAL DELS

SALVAT-PAPASSEIT

Corts Catalanes, 613. - Telèfon 4902

JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART

DE

RAMON SUNYER

Corts Catalanes, 643.-BARCELONA

Publicacions de LA REVISTA i *l'Institut d'Estudis Catalans*. — Premsa d'Art d'avantguarda. — Dipòsit general de la biblioteca «Editorial Minerva». — Administració de llibres i revistes de la jova producció catalana. — Informació literària.

Bibliografia. — Sotscripcions.

Publicacions de LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

Darrers llibres publicats

DIETARI ESPIRITUAL, de J. M. López-Picó

LES JOVENTUTS CATALANES, de J. Bofill i Matas.

BIBLIOTECA DE LIRICS MUNDIALS: SONETS I ODES, de John Keats.

Traducció de Marià Manent

BIBLIOTECA D'ESCRITS POLÍTICS: LA PRIMERA VICTORIA DEL CATALANISME, de Narcís Verdager i Callís

A punt de sortir

DIALEGS DELS DEUS, de Llucià de Samosata. Trad. directa de J. Farran i Mayoral.

ELS POBLES D'ORIENT, de P. M. Bordoy Torrents.

AMIEL, de Salvador Albert.

LES FLORS DEL MAL, de Baudelaire, trad. de Joan Capdevila Rovira,

En preparació

POESIES, LES NOVES VALORS DE LA POESIA CATALANA

PROSES, FRAGMENTS i TRADUCCIONS, de Joaquim Folguera.

ALTRES LLIBRES de Trinitat Catasús, J. Millàs-Raurell, Josep Pla, Gabriel Alomar, J. M. Junoy, J. Creixell, J. Estelrich, Clementina Arderiu, J. Llorens

Artigas, Ramón Rucabado, J. Massó Ventós, Alfons Maseras, etc.